

Eiropas Sociālā fonda projekta „Veselības aprūpes un veselības veicināšanas procesā iesaistīto institūciju personāla tālākizglītība nozares ilgtspējīgai attīstībai”

LATVIJAS UNIVERSITĀTES
MEDICĪNAS FAKULTĀTES

PROFESIONĀLĀ AUGSTĀKĀS IZGLĪTĪBAS
BAKALaura STUDIJU PROGRAMMA „MĀSZINĪBAS”

SKOLAS MĀSA VESELĪBAS APRŪPES SISTĒMĀ

BAKALaura DARBS

Autors: **Iveta Sietpine**

Stud. apl. IS13248

Darba vadītāja: Mg.mz., Mg.paed. Inese Paudere

RĪGA 2014

ANOTĀCIJA

Darbā vēsturiskā skatījumā tiek aprakstīta skolas māsas profesijas attīstība veselības aprūpes sistēmā Latvijā.

Darbā tika apkopota literatūra par skolas māsas profesionālo attīstību veselības aprūpes sistēmā. Veiktas intervijas. Apkopoti intervijas rezultāti.

Darbā tika izmantota kvalitatīvā pētniecības metode.

Darba rezultāti sniedz ieskatu par skolas māsu profesijas attīstības gaitu un turpmākām perspektīvām.

Atslēgvārdi:

Skolas māsa,

Skolas ārsts,

Profesionālā attīstība.

ANNOTATION

The Bachelor's Paper describes the development of school nurse profession in Health Care System in Latvia in historical perspective.

The literature about school nurse professional development in Health Care System was summarized in The Paper. The interviews were done. The results of the interviews were summarized.

The quality research method was used in the Paper.

The results of work give insight into the process of school nurse profession development and future perspective.

Key words:

School nurse,

School doctor,

Professional development.

SATURS

Ievads.....	5
1. Teorētiskā daļa.....	7
1.1. Māszinības teorijas pielietojums bakalaura darbā.....	7
1.2. Latvijas māsu prakses attīstība.....	8
1.3. Skolas māsas misija un funkcijas.....	11
1.4. Māsu reģistra, sertifikācijas attīstība Latvijā.....	13
1.5. Skolas māsas priekštece bērnu aprūpes māsa.....	15
1.6. Skolu māsa veselības aprūpes sistēmā.....	17
2. Praktiskā daļa.....	21
2.1. Pētījuma metodoloģija.....	21
2.2. Vēsturisks apskats no 1970.gada līdz 1997.gadam.....	22
2.3. Vēsturisks apskats no 1997.gada līdz 2013. gadam.....	23
2.4. Kontentanalīzes apraksts.....	25
3. Secinājumi.....	27
Izmantotā literatūra un avoti.....	28
Pielikumi.....	31
1. pielikums. Kontentanalīze.....	31
2. pielikums. Sabiedriskās organizācijas reģistrācijas apliecība. 1997.gads.....	35
3. pielikums. Biedrības reģistrācijas apliecība 2006.gads.....	36
4. pielikums. Skolas ārste un skolas māsa.....	37
5.pielikums. Skolas māsa veicot vakcināciju.....	38
Dokumentārā lapa.....	39

IEVADS

Māsas jeb tautā mīļi sauktās skolas māsiņas ikdienu ir noslogota, jo pie viņas vērsas skolēni ar savām veselības problēmām, kas pretī sagaida konsultāciju un palīdzību.

Skola ir vieta, kur bērni pavada lielāko dienas daļu. Katru dienu māsai darbā nākas palīdzēt mazajiem pacientiem visdažādākajās situācijās. Sporta stundās gan arī starpbrīžos tiek gūtas dažāda lieluma traumas, noberzti papēži lūzumi grieztas brūces pārsistas pieres. Visbiežākās skolēnu sūdzības ir galvas un vēdera sāpes. Veselības aprūpes sistēmā skolas māsa pilda daudzprofesionāla speciālista funkcijas. Rūpējas par skolēnu veselību, emocionālo komfortu, sociālo drošību.

Sākot skolas gaitas ne reti rodas psiholoģiskas dabas problēmas. Ne visiem veidojas draudzīgas attiecības klases kolektīvā vai ar skolotājiem. Netiekot galā ar jauno situāciju, skolēns sāk arvien biežāk apmeklēt medicīnas kabinetu ar dažādām nenozīmīgām sūdzībām, šādās situācijās ir skaidri redzams, ka ne jau tablete te palīdzēs, bet problēmu vajag izrunāt un atrisināt. Problēmas ir ne tikai mazajiem pirmklasniekiem, tās ir sastopamas visās vecumā grupās, jo skolās diemžēl pastāv fiziska un arī emocionāla vienaudžu vardarbība, dažkārt grūtības rodas arī tad, ja kāds ir nomainījis skolu un nespēj iedzīvoties jaunajā kolektīvā. Problēmu ir daudz un dažādas, tādēļ skolās ir izveidotas atbalsta personāla grupas, kuru sastāvā noteikti ir iekļauta arī skolas māsa. Viņa ir viens no tiem cilvēkiem, kas var palīdzēt atklāt šīs problēmas. Māsas darbs izglītības iestādē notiek ciešā sadarbībā ar pedagogiem, īpaši ar klašu audzinātājiem, sociālo pedagogu un skolas psihologu. Ņemot vērā bērnu un jauniešu pieaugošās veselības problēmas, alkohola, smēķēšanas, narkotisko vielu un datoratkarības problēmas ir svarīgi, lai tieši skolas vidē tiktu veikts efektīvs slimību un atkarību profilakses darbs, kā arī izglītošanas darbs higiēnas un pašaprūpes jautājumos. Nozīmīga loma šo jautājumu risināšanā ir skolās strādājošām māsām. Sadarbībā ar izglītības iestādes vadību skolas māsa izplāno un organizē dažādus profilaktiskos pasākumus.

Tādi šobrīd ir māsas pienākumi, strādājot skolā. Reizē ar izglītības sistēmu un skolām ir pilnveidojusies un attīstījusies arī skolu māsu profesija. Veicot vēsturiski izzinošu pētījumu, vēlos noskaidrot, kā ir attīstījusies māsas profesionālā darbība skolā.

Pētījuma mērķis: noskaidrot, kā vēsturiski Latvijā ir attīstījusies skolas māsa veselības aprūpes sistēmā.

Darba uzdevumi:

1. Literatūras analīze par skolas māsas profesionālo attīstību veselības aprūpes sistēmā.
2. Izveidot intervijas jautājumus.

3. Veikt intervijas.
4. Apkopot intervijas rezultātus.
5. Izdarīt secinājumus kā ir attīstījusies skolas māsas profesija veselības aprūpes sistēmā.

Pētījuma metode: kvalitatīvā.

Pētījuma instruments: intervija, dokumentu analīzes protokols.

Pētījuma jautājums: kāda ir skolu māsu profesionālā attīstība veselības aprūpes sistēmā.

Respondenti: piecas ārstniecības personas ar ilgstošu darba stāžu skolā.

Pētījuma bāze: Vidzemes mazpilsēta.

1. TEORĒTISKĀ DAĻA

1.1. Māszinības teorijas pielietojums bakalaura darbā

Savā bakalaura darbā "Skolas māsa veselības aprūpes sistēmā" ir izmantota Patrīcijas Banneres „No iesācēja līdz ekspertam” māszinības teorija. Bakalaura darbā tā ir saistoša tādēļ, ka runā par to, kā māsa attīstās no iesācējas līdz ekspertam. Šajā darbā tā ir aktuāla arī tāpēc, ka teorija ir pielietojama pētīt, kā ir attīstījusies skolas māsas profesionālā darbība (2).

Patrīcijas Banneres teorija der bakalaura teorētiskam pamatam tāpēc, ka viņa apraksta māsu prasmes no iesācēja līdz ekspertam. Teorijas pamatā tiek runāts par māsas kā eksperta attīstību (3).

Nepieciešamība pēc aprūpes ir universāla. Pacientu aprūpei būtiska ir bijība pret cilvēka dzīvību, pašcieņu, tiesībām. To neierobežo tautība, rase, ticība, ādas krāsa, vecums, dzimums, politiskie uzskati vai sabiedriskais stāvoklis. Māsa sniedz aprūpes pakalpojumus personām, ģimenēm un sabiedrībai un saskaņo tos ar citu atbilstošo profesionālo grupu pakalpojumiem (4).

Māsas pienākums pirmkārt attiecas uz tiem cilvēkiem, kuriem nepieciešama aprūpe. Aprūpējot cilvēku, māsa rada apstākļus, kuros izpaužas cieņa pret cilvēka vērtību sistēmu, ieradumiem, ticību. Māsa rūpīgi glabā personiska rakstura informāciju un pārdomāti pieņem lēmumus par šādas informācijas izpaušanu (4).

Māsa ir personiski atbildīga par savu darbu un darba iemaņu un zināšanu izkopšanu, pastāvīgi mācoties. Māsa uztur visaugstākos pacienta aprūpes standartus, kādi reāli iespējami attiecīgajā situācijā. Māsa pārdomāti pieņem lēmumus par personisko kompetenci gan uzņemoties, gan uzdodot citiem darba pienākumus. Pildot savus darba pienākumus, mātai ar savu uzvedību vienmēr jādara gods savai profesijai (4).

Mātai jāuztur darba attiecības ar partneriem aprūpes un citās jomās. Mātai jāpieņem atbilstošs lēmums, lai pasargātu pacientu, kura aprūpi apdraud nekompetenta, neētiska un prettiesiska darbība (4).

Mātai ir svarīga loma sava aroda prakses un izglītības vēlamo standartu noteikšanā un ieviešanā. Māsa aktīvi papildina savas profesijas zināšanu pamatus. Māsa, darbodamās savā profesionālajā jomā piedalās zinību un profesijas attīstībā, taisnīgu sociālo un ekonomisko darba apstākļu nodrošināšanā (4).

1.2. Latvijas māsu prakses attīstība

Jau no seniem laikiem cilvēki ir domājuši par slimību novēršanu un veselības uzturēšanu. Par dziedniekiem kļuva mūki un mūķenes, priesteri un priesterienes. Tie bija cilvēki, kas pārzināja dažādus ārstniecības augus. Medicīnas prakse tika veidota no ticības, ka maģija var novērst neveselību.

Tālā senatnē tautas dziedniecībai pirmās pievērsās sievietes. Mūsu dienās no katriem pieciem mediķiem četras ir sievietes. Tāpēc jo dīvaināk liekas tas, ka viduslaikos sievietes no medicīnas turētas pēc iespējas tālāk. Iegūt ārsta diplomu viņām atļāva tikai pirms gadiem simt. Tomēr bez sievietes rokām medicīna laikam nav spējusi iztikt nekad. Drūmajos viduslaikos medicīna atradās baznīcas paēnā (5).

Par māsām dēvēja sievietes, kas uzņemtas kādā ordenī, brālībā vai līdzīgā slēgtā organizācijā, piemēram, mūķenes. Tā kā viens no mūķeņu pienākumiem bija kopt slimos, tad arī slimnieku kopējas sāka saukt par māsām, vēlāk par žēlsirdīgām māsām (7).

Sākot ar XIII gadsimtu, arī Rīgā bija tā sauktās pelēkās māsas jeb beguīņu māsas, kas pastāvēja kā labdarības organizācija, māsas dzīvoja līdzīgi mūķenēm, kaut gan no konventa viņas drīkstēja arī izstāties (5).

Pelēkās māsas veica slimu un nespējīgu cilvēku apkopšanu un aprūpēšanu, palīdzēja bērnu audzināšanā un mācīšanā (7).

Izplatoties luterāņu ticībai, māsas organizēja diakonisu kustībā. Diakonises parasti bija bagātu ģimeņu neprecētas atvases vai atraitnes. Diakonisu slimnīcas, līdzīgi klosteru slimnīcām, bija stiprā baznīcas ietekmē. Lai arī tās ierīkoja labdarīgos nolūkos, sniegtā medicīniskā palīdzība šajās slimnīcās bija krietni vien dārgāka nekā citur (5).

Medicīnas māsu kustība no baznīcas ietekmes spēja atbrīvoties tikai pagājušā gadsimta vidusposmā.

Pirmā laicīgā māsa pasaulē bija Florence Naitingeile (1820.—1910.), kura vadīja žēlsirdīgo māsu vienības. Apmēram tajā pašā laikā dižais krievu ķirurgs Nikolajs Pirogova izveidoja pirmās medicīnas māsu vienības krievu karaspēkā. Medicīnas māsas piedalījās Krimas karā. Florences Naitingeilas uzsāktā kustība ar laiku kļuva starptautiska. Visās valstīs veidojās žēlsirdīgo māsu kopienas, kuras neticami grūtajos karalauka apstākļos sniedza pirmo palīdzību ievainotajiem, kopa un pašizliedzīgi ārstēja karavīrus (5).

Pienāca laiks kad izveidojās Sarkanā Krusta žēlsirdīgo māsu kopienas arī Rīgā un Jelgavā. Žēlsirdīgo māsu darbība parasti bija saistīta ar karalauku: viņas strādāja vai nu tiešā kara darbības rajonā, vai kopa ievainotos dažādos evakuācijas etapos un aizmugures

hospitāļos un lazaretēs. Tādējādi šīs kustības uzplūdi Latvijā netieši saistāmi ar karu. Pirmā pasaules kara laikā radās jau pirmās pastāvīgās latviešu žēlsirdīgo māsu vienības. Viņas gāja kopā ar latviešu strēlniekiem. Žēlsirdīgo māsu augstākais starptautiskais apbalvojums ir Florences Naitingeilas ordenis (6).

Divdesmitajos un trīsdesmitajos gados pie mums darbojās Latvijas Sarkanā Krusta žēlsirdīgo māsu savienība. Latvija sasniedza mācītu žēlsirdīgo māsu augstāko standartu. Tajā laikā tikai retās Eiropas zemēs sagatavoja māsas pēc tik pilnīgas programmas (7).

Pēc Lielā Tēvijas kara žēlsirdīgās māsas nosaukumu nomainīja ar medicīnas māsas nosaukumu (6).

Nozīmīgs medicīnas māsu pašizliedzības pārbaudītājs bija Otrais Pasaules karš. Simtiem jauniešu iesaistījās karaspēka vienībās un, būdamas medicīnas māsas, sanitāres, sanitārinstruktores, feldšeres un ārstes, kopā ar karavīriem izstaigāja grūtos kara ceļus. Daudzas neatgriezās, daudzu meiteņu dzīvība izdzisa tālajā un bīstamajā atceļā uz brīvu Latviju. Varonīgās latviešu meitenes reizē ar Dzimtenes mīlestību nesa sevī cildenos medicīnas darbinieka ētiskos ideālus. Ienaidnieka lode viņas pārsteidza kaujas laukā, ar sanitāro somu plecos, vēl vairāk — neviena vien meitene krita brīdī, kad pārsēja ievainoto (5).

Medicīnas māsas darbs ir cildens arī miera laika apstākļos. Atrazdamās it kā vidū starp ārstu un slimnieku, medicīnas māsa veic nozīmīgu, pašizliedzīgu darbu. Slimnīcās māsa kopj un uzrauga slimniekus, izdara daudz dažādu procedūru. Arī ambulancē, poliklīnikā māšai uzticēti lieli pienākumi. Māsas strādā visās bērnu iestādēs. Māšai jāsniedz medicīniskā palīdzība līdz ārsta atnākšanai, jāizpilda dažādi ārsta rīkojumi un norādījumi, jāveic profilaktiski izglītojošs darbs, jāorganizē dažādi sabiedriski pasākumi veselības aizsardzības laukā. Māsas darbs prasa pašizliedzību un humānismu, spēju uzpurēties. Ne velti viņa agrāk saukta par žēlsirdīgo māsu, un ne velti šodien bieži dzirdams, ka pie šā laika gaitā novecojušā un atmestā profesijas nosaukuma būtu vērts atgriezties. No māsas taču prasa ne tikai izveicīgas rokas un gudru prātu, bet arī siltu, atsaucīgu sirdi. Katrs kam gadījies gulēt slimnīcā, būs ievērojis, ka pat visgudrākais un prasmīgākais ārsts negūs panākumus, ja viņam līdzās nestāvēs māsa. Viņa ir pirmā, kurai uzticētas rūpes par cilvēku, par cilvēka veselību un dzīvību. Ja, raugoties māšai acīs, cietējs nesaskata cerības uz atlabšanu, tad šī māsa vairs nav sava augstā pienākuma cienīga (5).

Māsu prakse ir attīstījusies cauri gadsimtiem un kaut arī pastāv dažādas problēmas, kas ir saistītas ar faktoriem pašā aprūpes saknē, māsa ir kļuvusi par neatkarīgu praktiķi, kura atbild par pašas sniegto aprūpi.

Mainoties laikiem, uzskatiem, domāšanai un ieviešot medicīnā jaunas tehnoloģijas, ir pilnveidojušās vecās un klāt nākušas jaunas māsu lomas un funkcijas: aprūpes veicējas, padomdevējas, koordinatores, konsultantes, pedagoģes un labas vadītājas.

1.3. Skolas māsas misija un funkcijas

Skolas māsa ir reģistrēta ārstniecības persona, kura ir ieguvusi izglītības iestāžu māsas sertifikātu. Izglītības iestāžu māsa savas kompetences ietvaros veic profilaktiski izglītojošo darbu, aprūpes un ārstniecības pasākumus bērnu un pusaudžu veselības uzturēšanai un uzlabošanai izglītības iestādēs. Izglītības iestāžu māsa atbild par savu darbu un par tā izglītības iestāžu personāla darbību, kas ietekmē bērnu un pusaudžu veselību. Māsa strādā komandā ar pedagogiem, sociālo pedagogu, psihologu un ārstu (8).

Skolas māsas misija sabiedrībā ir palīdzēt cilvēkiem, ģimenēm un cilvēku grupām noteikt un sasniegt viņu fizisko, garīgo un sociālo potenciālu, un tas ir jāveic tajā vidē, kurā šie cilvēki dzīvo un strādā. Skolas māsu praksē arī ietilpst aprūpes plānošana un aprūpes sniegšana, kā arī tajā ietverti dzīves fiziskie, garīgie un sociālie aspekti, jo tie savukārt iespaido veselību, slimības, nespēju (7).

Bērni izglītības iestādēs uzticas mediķiem un bieži meklē atbalstu pie skolas medicīnas māsas. Biežākās sūdzības ir galvas reiboņi, vēdera vai galvassāpes, vemšana, caureja, nogurums (9).

Brīžos, ja vienaudžu vidū ir notikusi vardarbība, bijusi vecāku vardarbīga izturēšanās, piedzīvotas saskarsmes grūtības, vecāku nerūpēšanās par bērniem, vai arī bērnu pamatvajadzību neapmierināšana, nerūpēšanās par emocionālajām vajadzībām, liela slodze vai nepilnvērtīgs uzturs tiek meklēts skolas medmāsas atbalsts (9).

Skolas māsas nodrošina indivīda un viņa ģimenes, draugu, sociālās grupas un sabiedrības atbilstošu aktīvu iesaistīšanos visās veselības aprūpes jomās, tādā veidā sekmējot pašāvēību uz sevi un lielāku patstāvību. Māsas kā partneres strādā kopā ar citu profesiju un amatu pārstāvjiem, kuri ir iesaistīti veselības un radniecisko pakalpojumu nodrošināšanā (7).

Skolu māsu prakse ir gan māksla, gan zinātne, kam nepieciešamas specifiskas zināšanas, iemaņas un to pielietošana. Tajā apvienojas zināšanas un metodes, kas nāk no humanitārajām, fiziskajām, sociālajām, medicīnas un bioloģijas zinātnēm (7).

Nodrošinot māsas sniegto aprūpi, māsas uzņemas atbildību un darbojas atbilstošās kompetences ietvaros. Māsa ir neatkarīga praktiķe, kas atbild par savu sniegto aprūpi (7).

„Māsa (medicīnas māsa) patstāvīgi veic pacientu aprūpi; piedalās ārstniecībā; vada pacientu aprūpes darbu; izglīto pacientus, viņu ģimenes locekļus, aprūpes komandas locekļus un sabiedrību; ir atbildīga par savu profesionālo darbību, pamatojoties uz pacientu aprūpes vadlīnijām un standartiem; veicina savas profesijas un aprūpes darba attīstību, nepārtraukti pilnveidojot savas zināšanas un prasmes. Māsa (medicīnas māsa) strādā dažāda profila

veselības aprūpes iestādēs un citās institūcijās veselības aprūpes jomā, var būt pašnodarbināta persona veselības aprūpes jomā” (10).

Māsai pašai jānovērtē nepieciešamība pēc savas tālākās izglītības vadībā, pedagogijā, klīniskajā praksē un pētniecībā, kā arī jābūt atbildīgai par attiecīgo rīcību, lai šīs vajadzības apmierinātu (7).

Māsu funkcijas tieši izriet no māsu misijas sabiedrībā. Šīs funkcijas paliek nemainīgas neatkarīgi no vietas-mājas, darbavietas, skolas vai kādas citas vietas, laika, kad šī māsu aprūpe tiek sniegta, aprūpējamā indivīda vai grupas veselības stāvokļa vai pieejamiem resursiem (7).

Māsu funkcijas ir jāatspoguļo likumdošanā, kas nosaka māsu praksi valstī.

1.4. Māsu reģistra, sertifikācijas attīstība Latvijā

Latvijā 1994.gadā tika izveidots Māsu reģistrs. Māsu reģistra nolikums paredzēja kārtību, kādā māsas Latvijā tiks reģistrētas Māsu reģistrā. Reģistra darbība neaprobežojas tikai ar statistikas funkcijām, bet reģistrācijas sistēma tika veidota kā māsu prakses regulācijas sistēma (11).

Māsu reģistra izveidošanas pamatā ir 1994. gada decembrī Latvijas Republikas Labklājības ministrijas Veselības departamenta rīkojums "Par Latvijā praktizēt tiesīgu māsu reģistra izveidošanu" (16.12.1994.). Saskaņā ar šo rīkojumu tika noteikts, ka ir:

1. jāizveido māsu reģistrs, lai apzinātu Latvijā praktizēt tiesīgās māsas (to skaitu), kurām ir tiesības strādāt veselības aprūpes iestādēs;
2. noteikt, ka māsu reģistrs ir Labklājības ministrijas Veselības departamenta medicīnas statistikas banku daļas sastāvdaļa un darbojas kā Medicīnas Profesionālās izglītības centra struktūrvienība.

Līdz 1994.gadam Latvijā nebija vienotu reglamentējošu likumu un noteikumu, kas būtu vienādi visām māsām. Tādējādi māsu reģistrs ir pirmais māsu darbu regulējošais dokuments. Reģistrs darbojas kā sistēma, kura izvērtē katras māsas atbilstību veicamajam darbam profesijā un piešķir tai māsas tiesības.

Šī reģistra izveidošanas mērķis bija:

1. izveidot valstī Māsu reģistru, kurš dotu tiesības reģistrētai māasai veikt pacientu aprūpi un piedalīties ārstniecībā.
2. aizsargāt pacientu no nekvalitatīvas aprūpes un ārstēšanas.
3. sniegt informāciju valsts, pašvaldību institūcijām, ārstniecības iestādēm par reģistrētajām māsām;
4. nodrošināt iespēju operatīvi analizēt savāktos datus par reģistrētajām māsām Latvijā.

Reģistrētās māsas iegūst prakses tiesības uz pieciem gadiem. Reģistrēta māsa saņem prakses tiesību apliecinājošu dokumentu "Praktizēt tiesīgas māsas reģistra karte".

1995.g. tika uzsākts ārstniecības personu sertifikācijas process, kurš tika attiecināts arī uz māsām (11).

1989.gadā tika izveidota Latvijas Māsu Asociācija. Par Asociācijas galvenajiem uzdevumiem tika izvirzīti: māsu izglītības veicināšana; humānisma un ētisko tradīciju attīstīšana māsu darbā; māsu prestiža nostiprināšana sabiedrībā; māsu darba samaksas, darba apstākļu un tehniskā nodrošinājuma uzlabošana likumdošanas, kas attiecas uz māsām un māsu praksi izstrādāšana, lai būtu iespējams reglamentēt māsu profesijas juridisko statusu, lai

veicinātu māsu prakses standartu ieviešanu. 2000.gadā Latvijas māsu asociācijā darbojas 13 specialitāšu apvienības, kas iesaistītas māsu tālākizglītības īstenošanā., organizē konferences, seminārus, kursus un informatīvas sanāksmes. Latvijas māsu asociācijai ir informatīva un konsultatīva sadarbība ar Labklājības ministrijas Ārstniecības departamentu, un Latvijas māsu asociācija ir Labklājības ministrijas pilnvarota institūcija, kas nodrošina sertifikāciju māsu specialitātēs (11).

Kopā 1994.gada Latvijas māsu asociācija ir uzņemta par biedru Starptautiskajā Māsu padomē, kas apvieno māsas no 119 valstīm. Kopš 2000.gada Latvijas māsu asociācija ir asociētā biedre Eiropas Savienības valstu Māsu Padomē (11).

1997.gadā tika nodibināta Latvijas pirmsskolu un skolu medicīnas māsu asociācija.

Tika izveidota Latvijas pirmsskolas un skolu medicīnas māsu sertifikācijas komisija, kas veica Latvijas pirmsskolas iestāžu un skolu māsu sertifikāciju (12,13).

Pirmsskolas iestāžu un skolu medicīnas māsu sertifikāts ir kvalifikācijas dokuments, kas apliecina māsas profesionālo sagatavotību šajā specialitātē un dod tiesības attiecīgajai personai kā speciālistam patstāvīgi praktizēt visās Latvijas pirmsskolas iestādēs, bērnu patversmēs, skolās un internātskolās, neatkarīgi no to īpašuma veida (13).

Asociācijas pamatsastāvu veido medicīnas māsas un citas ārstniecības personas, kuras savus profesionālos pienākumus veic skolās, internātskolās, pirmsskolas bērnu iestādēs, bērnu namos un bērnu patversmēs, uz kopēju interešu pamata rūpējas par savu profesionālo izaugsmi un radošo spēju izkopšanu, sekmē savas profesijas prestiža pieaugumu un vērtīgas pieredzes apgūšanu (14).

1.5. Skolas māsas priekštece bērnu aprūpes māsa

Vēsturiski literatūras avoti liecina par to, ka medicīnas darbinieki skolā bijuši jau no pirmajiem Latvijas neatkarības laikiem. Skolas higiēnas darba mērķis ir gādība par veselības veicināšanu skolās, ko nodrošina speciāla skolas māsa (15).

Pirmās Latvijas neatkarības gados lielākie Latvijas novadi to pašvaldības uztur speciālas skolu māsas. Padomju vara nāk ar savām izmaiņām veselības aprūpē. Par bērnu veselību rūpējas bērnu māsas stingrā ārsta uzraudzībā. Māsas pilda vairāk tikai ārsta nozīmētās ordinācijas (15).

Bērnu poliklīnika bija Padomju Savienībā veselības aizsardzības iestāde, kas sniedz bezmaksas medicīnisku palīdzību visās ārstniecības specialitātēs bērniem līdz 14 g. vecumam. Bērnu poliklīnika bija patstāvīga iestāde vai arī pieaugušo poliklīnikas nodaļa (bērnu konsultācija). Bērnu poliklīnikas uzdevums bija rūpēties par bērnu veselību un pareizu fizisko un garīgo attīstību, sniegt vecākiem nepieciešamās zināšanas bērnu audzināšanā un higiēnā, samazināt saslimstību un likvidēt smagākās infekcijas slimības. Bērnu poliklīnikā strādāja visu specialitāšu ārsti. Lielākajās bērnu poliklīnikās bija iekārtoti funkcionālās diagnostikas, fizioterapijas, koriģējošās vingrošanas u.c. kabineti. Bērnu poliklīnika apkalpoja noteiktu teritoriju, ko iedalīja vairākos ārsta iecirkņos. Katru iecirkni pārzināja ārsts un patronāžas māsa. Šāda sistēma nodrošināja nepārtrauktu bērna attīstības kontroli, ļāva labāk izpētīt viņa dzīves apstākļus. Jaundzimušos bērnus pirmajā dzīves mēnesī ārsts un patronāžas māsa apmeklēja mājās ne mazāk kā 2—3 reizes. Skolas vecuma bērnu medicīnisko apskati izdarīja skolas ārsts, bet saslimušos skolēnus ārstēja iecirkņa bērnu ārsts. Bērnu poliklīnika daudz uzmanības pievērta pretepidēmijas pasākumiem: regulāri un noteiktos termiņos bērni tika potēti pret tuberkulozi, difteriju, garo klepu, stingumkrampjiem, poliomiēlītu, masalām; ar infekcijas slimībām saskarē bijušie bērni tika medicīniski novēroti, slimie — izolēti. Darbs poliklīnikā tika organizēts tā, lai veselie bērni, kas apmeklē poliklīniku sakarā ar potēšanu, fizioterapijas procedūrām, profilaktisko medicīnisko apskati, nenonāktu saskarē ar pārējiem bērniem. Novājējuši bērni, kā arī bērni, kas slimojuši vai slimo ar tuberkulozi, reimokardītu, dizentēriju u.c. slimībām, ir bērnu poliklīnikas ārstu speciālistu dispansera uzskaitē. Tā saucās dispanserizācija. Bērnu poliklīnika pārzināja arī skolas un pirmsskolas bērnu iestāžu medicīniskā personāla darbu (16).

Bērnu aprūpes māsas kompetencē sadarbībā ar pediatru vai ģimenes ārstu ir visu vecumu bērnu veselības aprūpes nodrošināšana; bērnu aprūpes nodrošināšana somatisko un psihiskās attīstības traucējumu gadījumos, iegūto un iedzimto slimības un veselības traucējumu

gadījumos; bērnu veselības uzturēšana un veicināšana, slimību profilakse; bērnu un viņu ģimenes locekļu izglītošana par veselības veicināšanu un uzturēšanu (17).

Aprūpes nodrošināšanai un ārstniecības veikšanai bērnu aprūpes mātai ir teorētiskās zināšanas un praktiskās iemaņas par bērnu akūtu un hronisku slimību diagnostikas, ārstēšanas un rehabilitācijas principiem, kā arī aprūpes plānošanu, īstenošanu un aprūpes rezultātu izvērtēšanu bērnu akūtu un hronisku slimību gadījumos; profilakses pasākumu nodrošināšanu atbilstoši primāram un sekundāram veselības aprūpes līmenim; neatliekamās medicīniskās palīdzības sniegšanas īpatnībām bērnu vecumā; nozīmēto medikamentu saņemšanas nodrošināšana, diagnostisko un ārstniecisko procedūru veikšana bērniem; bērnu veselības un harmoniskas attīstības veicināšanu; bērnu interešu veicināšanu un individuālo spēju attīstību; bērnu un viņu ģimenes locekļu izglītošanu bērna fiziskās, sociālās un garīgās veselības attīstībai; bērnu tiesību principiem; saskarsmes pielietošanu darbā ar bērniem un viņu ģimenes locekļiem (17).

Bērna aprūpē jāņem vērā katra bērna individuālās īpatnības un viņa jau izveidojusies dzīves pieredze. Bērnam, nonākot saskarē ar aprūpes personālu, var būt jau iepriekš izveidojusies pozitīva vai negatīva pieredze (18).

Bērnu aprūpē ir būtiski izprast katra bērna adaptācijas spējas un stresa pārvarēšanas veidus. Stresa pārvarēšanas veidi katram ir individuāli. Vieni stresu pārvar, aktīvi darbojoties vai kļūstot apātiski, citi cenšas stresu apēst vai pretēji zaudējot interesi par ēdienu, cits izmisīgi raud, daudz runā un citi veidi. Aprūpes personālam ir svarīgi noskaidrot katra bērna uzvedību un kā tā mainās stresa iedarbībā. Mātai ir svarīga saskarsmes prasme ar bērnu ne tikai verbālā, bet aprūpējot bērnu biežāk būs nepieciešamas neverbālās saskarsmes prasmes, jo tieši stresa iedarbības rezultātā, kad bērns nonāk stacionārā, vai pirmo reizi kontaktējoties ar medicīnas personālu būs nozīmīgas neverbālās saskarsmes zināšanas, jo daudz ko pastāstīs bērna mīmika, poza, izturēšanās veids (18).

Bērnām nepazīstamie termini ir jāizskaidro viņam saprotamā valodā un atbilstoši viņa vecumam, papildinot to ar vizuālu aprakstu. Mātai ir jābūt radošai ar tēlainu domāšanu (18).

Ikdienas pediatrijas praksē aprūpes personālam gadās situācijas, kad mazais pacients jūtas nobijies, tas sagādā grūtības veikt viņam apskati, izmeklējumu vai manipulācijas. Aprūpes personālam jāizskaidro mazajam pacientam katra viņam veiktā izmeklējuma vai manipulācijas nozīme, gaita, negatīvas un pozitīvas reakcijas tās laikā, un jārod iespēja atbildēt uz pacientam neskaidrajiem jautājumiem. Nozīme ir attieksmei pret mazo pacientu, lai šī attieksme būtu gaišās noskaņās un no visas sirds (18).

1.6. Skolas māsa veselības aprūpē

Skolās jābūt noteiktai veselības veicināšanas politikai, praktiski rūpējoties par skolēnu veselību (19).

Izglītības iestādēs par bērnu veselību ziņas apkopo un ievāc medicīnas māsa (20).

Termins „skolas māsa” ir salīdzinoši jauns, jo tikai 1997.gadā februārī tika reģistrēta Latvijas pirmsskolas iestāžu un skolu māsu asociācija kā sabiedriska organizācija (12). Izmaiņas tiek veiktas 2006.gada februārī, kad tiek mainīts juridiskais statuss, tagad tas ir „Latvijas pirmsskolas iestāžu skolu māsu biedrība” (12).

Biedrības darba mērķi: „Rūpēties par pirmsskolas iestāžu un skolu medicīnas māsu profesionālo izaugsmi; veicināt pirmsskolas iestāžu un skolu medicīnas māsu profesijas prestiža pieaugumu; sekmēt pirmsskolas iestāžu un skolu medicīnas māsu radošo spēju izkopšanu un profesionālās pieredzes apgūšanu; piedalīties bērnu un jauniešu kā sabiedrības daļas veselības veicināšanā, uzturēšanā un saglabāšanā” (12).

Šobrīd Latvijā skolās profilaktisko veselības aprūpi un pirmo medicīnisko palīdzību nodrošina ārstniecības persona, kas var būt ne tikai māsa, bet arī ārsta palīgs. Neviens normatīvais akts nenosaka, ka obligāti katrā skolā būtu jābūt mātai, bet patlaban gandrīz katrā Latvijas skolā ir pieejama māsa. Savukārt tās skolas, kuras no māsu pakalpojumiem ir atteikušās, bērniem profilaktisko aprūpi nodrošina pie ģimenes ārsta, tās visbiežāk ir skolas kuru ģeogrāfiskais izvietojums ir lauku vide un skolēnu skaits skolā ir mazs (21).

Skolas mātas nosaukumu Latvijā pamato dažādi normatīvie akti.

2010.gada 18.maija Ministru kabineta noteikumi Nr.461”Noteikumi par profesiju klasifikatoru, profesijai atbilstošiem pamatuzdevumiem un kvalifikācijas pamatprasībām un profesiju klasifikatora lietošanas un aktualizēšanas kārtību” (22).

Kārtību, kādā nodrošināma izglītojamo profilaktiskā veselības aprūpe un pirmās palīdzības pieejamība vispārējās izglītības iestādēs, profesionālās izglītības iestādēs un interešu izglītības iestādēs, nosaka dažādi normatīvie akti.

Izglītības likums II nodaļa Izglītības organizācija:

14.pants. Ministru kabineta kompetence izglītībā:

Nosaka kārtību, kādā nodrošināma izglītojamo profilaktiskā veselības aprūpe, pirmās palīdzības pieejamība, kā arī izglītojamo drošība izglītības iestādēs un to organizētajos pasākumos (23).

17.pants. Pašvaldību kompetence izglītībā:

Republikas pilsētas pašvaldība un novada pašvaldība:

Nodrošina izglītojamajiem profilaktisko veselības aprūpi un pirmās palīdzības pieejamību tās padotībā esošajās izglītības iestādēs Ministru kabineta noteiktajā kārtībā, kā arī nosaka tos izglītojamos, kuru ēdināšanas izmaksas sedz pašvaldība (23).

Saskaņā ar Izglītības likuma iepriekšminētajiem punktiem ministru kabinets ir izdevis noteikumus Nr.1338 "Kārtība, kādā nodrošināma izglītojamo drošība izglītības iestādēs un to organizētajos pasākumos", pieņemts 24.11.2009., stājās spēkā 28.11.2009. (24).

Un Ministru kabineta noteikumi Nr.277 "Kārtība, kādā nodrošināma izglītojamo profilaktiskā veselības aprūpe un pirmās palīdzības pieejamība izglītības iestādēs", pieņemts 23.03.2010., stājās spēkā 27.03.2010. (25).

Noteikumi Nr.277. nosaka, kas var sniegt pirmo palīdzību izglītības iestādē un kādi ir viņa pienākumi.

Izglītības iestādē pirmo palīdzību sniedz ārstniecības persona – māsa vai ārsta palīgs (feldšeris) (turpmāk – ārstniecības persona) – vai izglītības iestādes darbinieks, kurš apmācīts pirmās palīdzības sniegšanā saskaņā ar normatīvajos aktos par apmācību pirmās palīdzības sniegšanā noteiktajām mācību programmām. Ja izglītojamam ir smaga trauma vai saslimšana, pirmo palīdzību atbilstoši savām zināšanām un iespējām sniedz persona ar kvalifikāciju medicīnā vai bez tās neatkarīgi no sagatavotības un ekipējuma (25).

Vadoties pēc šiem noteikumiem māsas pienākumos ietilpst traumatisma cēloņu novēršanas kontrole, higiēnas prasību ievērošanas kontrole, veselīga uztura principu īstenošana un kontrole, atbilstoši iespējām nodrošinot ārstniecisku uzturu tiem izglītojamiem, kuriem tas nepieciešams, reizi mācību gadā veikt - antropometrisko mērījumu bērniem, redzes un dzirdes pārbaudi, stājas traucējumu, arteriālā asinsspiediena kontroli, kašķa un pedikulozes pārbaudi, kā arī primāros pretepidēmijas pasākumus, ja konstatētas infekcijas slimības, tai skaitā saslimušo izolēšanu un izglītojamo vecāku informēšanu. Tāpat skolas ārstniecības personas pienākumos ietilpst saskaņā ar izglītojamā ārstējošā ārsta norādījumiem nodrošināt medicīnisko aprūpi tiem audzēkņiem, kuriem ir diagnosticēta hroniska saslimšana. Vēl māsa organizē bērnu vakcināciju atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajai kārtībai un vecāku informēšanu par plānoto vakcināciju; mācību gada sākumā (septembrī), pamatojoties uz ģimenes ārsta ieteikumu, sadala izglītojamos veselības grupās sporta nodarbībām. Gadījumos kad bērns ieguvis traumu vai saslimis skolā, pirmo palīdzību viņam sniedz māsa skolas veselības punktā. Neatliekamā medicīniskā palīdzības brigāde tiek izsaukta tajos gadījumos, kad skolēnam ir smaga trauma vai saslimšana, kas apdraud viņa veselību vai dzīvību. Skolēna saslimšanas gadījumos māsa var atbrīvot viņu no mācību stundām vai nodarbībām, bet ne

ilgāk kā uz vienu mācību dienu. Tālāko ārstēšanās gaitu nosaka ģimenes ārsts. Māsa par skolēna atbrīvojumu no mācību stundām vai nodarbībām informē bērna vecākus (25).

Skolas jau vairākus gadus piedalās dažādos projektos. Kā vienu no šādiem projektiem var minēt Eiropas Komisijas finansiāli atbalstīto projektu „Skolas auglis” (26).

Ik dienu skolēni papildus saņem svaigus augļus vai dārzeņus. Iesaistīšanās programmā nav obligāta. Skolu māsa, kuru skolas ir iesaistījušās šajā projektā, aktīvi piedalās projektā. Seko līdzī vai augļi tiek nomazgāti, kopā ar pedagogiem veido izglītojošu materiālu par veselīgu uzturu, augļiem, vitamīniem. Tiek veikts intensīvs izglītošanas darbs (26).

Aktuāls jautājums skolās ir skolēnu ēdienkarte. Valdības apstiprinātie normatīvie akti par veselīga un sabalansēta uztura normām skolā aizliedz frī kartupeļus, cīsiņus, ketčupu un citas skolēnu iecienītus produktus. Skolu kafejnīcās un ēdnīcās nedrīkst tirgot našķus, kas satur saldinātājus, dzērienus kuriem pievienotas krāsvielas, saldinātāji, konservanti, kofeīns un aminoskābes (27).

Ikdiena pierāda, ja skolas tuvumā ir veikali skolēni dodas iegādāties neveselīgo pārtiku ārpus skolas. Skolas māsa sadarbībā ar pedagogiem runā ar skolēniem par veselīgu uzturu, taču nav iespējams mainīt ģimenē ieradītās ēšanas tradīcijas (27).

Skolu māsu viens no nozīmīgākajiem darbiem ir bērnu imunizācija. Vakcinācijas lietderība un nozīmība sabiedrības veselības aspektā ir pierādīta un nav apstrīdama (19). Kā neapstrīdamu piemēru var minēt poliomielīta vakcinācijas ieviešanu.

1956.gadā ar poliomielītu saslima 850 cilvēku, pēc vakcinācijas ieviešanas slimība tika praktiski izskausta. Tragisks bērnu triekas upuris bija ārste Rita Tērmāne, kura inficējās operācijas laikā, glābjot slimu divarpus gadu vecu puisēnu, kuram draudēja nosmakšana paralīzes rezultātā (28).

Pēdējie trīs poliomielīta saslimšanas gadījumi Latvijā reģistrēti 1962.gadā (19).

MK noteikumu Nr.277 5.pants noteic, ka izglītības iestādei jābūt nodrošinātai ar pirmās palīdzības sniegšanas aptiecinātas medicīnisko materiālu minimumu. Izglītības iestādes vadītājs, konsultējoties ar ārstniecības personu, pirmās palīdzības sniegšanai paredzēto aptiecināto var papildināt ar medikamentiem. Māsai kabinetā ir pieejama ne tikai pirmās palīdzības aptiecināta, bet arī bezrecepšu zālēs, tomēr tas nenozīmē, ka bērnam tiek dotas jebkuras zāles pēc māsas ieskatiem. Skolēna saslimšanas gadījumā vienmēr tiek informēti vecāki, ja māsa uzskata, ka būtu nepieciešams lietot kādu medikamentu, piemēram, bērns ir ieradies pie māsas un viņam ir ļoti stipras galvassāpes un tiek konstatēta temperatūra, tad medikamenta lietošana tiek saskaņota ar vecākiem (21).

Satraucošs stāvoklis ir ar skolās strādājošo medicīnas māsu atalgojumu – patlaban tas katrā skolā ir citāds. Katra skola algu skolu māsām maksā savu iespēju robežās. Līdz ar to ir katastrofāls medicīnas māsu trūkums skolās (29).

Pārsvārā skolās strādājošo māsu vecums ir pirmspensijas vai pensijas vecums, šāda situācija ir izveidojusies tikai tādēļ, ka nav sakārtots veselības aprūpes speciālistu atalgojums skolās.

Izglītības sistēmā strādājošo medicīnas darbinieku algas valsts normatīvajos aktos ir atrunātas tā, ka tās var locīt visos locījumos, kas nav izdevīgi darbiniekiem (30).

2. PRAKTISKĀ DAĻA

2.1. Pētījuma metodoloģija

Pētījums tika veikts laika periodā no 2014.gada februāra līdz 2014.gada maijam.

Kā galvenās datu ievākšanas metodes tika izmantotas intervijas. Intervēti 5 respondenti (4 māsa un 1 ārsts).

Respondenti tika izvēlēti pamatojoties uz viņu profesionālo darbību un pieredzi skolu māsu darbībā. Izvēlēto respondentu darba stāžs ir piecpadsmit un vairāk gadi, strādājot skolā.

Pētniecības darba instruments intervija. Jautājumi sagatavoti balstoties uz literatūras avotiem.

Tika veikts pilotpētījums intervijas jautājumu lietderības noskaidrošanai (1).

Datu iegūšanā izmantoti arhivēto dokumentu apkopošana un analīze.

Intervijās iegūtajai informācijai tika veikta kontentanalīze un vēsturiskie dati tika iekļauti pētījumā (1).

Pētījums veikts vienā no Vidzemes mazpilsētām.

Pētījuma rezultāts ir aprakstošs vēsturisku datu apkopojums.

Pētniecība bija vērsta uz to, lai iegūtu informāciju par respondenta personīgo pieredzi, strādājot skolā savā specialitātē.

Iegūtā informācija tika sadalīta vēsturiskos laika posmos: no 1970.gada līdz 1997.gadam, kad Latvijā ir Padomju vara un tās realizētie medicīnas attīstības noteikumi. No 1997.gada līdz 2013.gadam, valsts neatkarības laiks, jaunas reformas. Tehnoloģijas, veselības iestāžu reformas. Pārmaiņu laiks māsu izglītībā un praktiskā darbībā.

Kā informācijas avoti izmantoti bibliotēkās pieejamās grāmatas, publikācijas žurnālos un avīzēs.

Interviju ilgums svārstījās no 60-80 minūtēm. Iegūtie dati tika pierakstīti. Intervijas vieta un laiks tika saskaņota ar respondentu. Intervijas veica darba autore. Visiem intervijas dalībniekiem tika uzdoti vienādi jautājumi.

R1, R2; R3, R4, R5 intervijas jautājumos 1., 2., 3., 5. sniedz vispārēju ieskatu par savu profesionālo izglītību, darba stāžu strādājot skolā.

4.intervijas jautājums sniedz atbildi kādi bija R1, R2, R3, R4, R5 amata pienākumi un uzdevumi strādājot skolā par medicīnas māsu.

6.intervijas jautājums sniedz atbildi par to kādas bija profesionālās attiecības strādājot un kādas tās ir tagad, kad respondenti ir pārtraukuši darba attiecības.

7.intervijas jautājums atklāj respondentu ieguldījumu veselības aprūpē.

8.intervijas jautājums atklāj skolas māsas darba pienākumu izmaiņas.

9.intervijas jautājums atklāj respondentu domas par skolas māsas pienākumiem nākotnē.

Tika iegūta labprātīga respondenta piekrišana intervijai.

Divās izmēģinājuma intervijās, kas kalpoja par pilotāžas pētījumu, tika noskaidrots, ka intervijas partneri saprot jautājumus, sniedz konkrētas atbildes uz uzdotajiem jautājumiem.

Datu ievadē un apstrādē izmantota Microsoft Word datorprogramma.

2.2. Vēsturisks apskats no 1970.gada līdz 1997.gadam

Veicot vēsturiski izziņošu darbu par skolu māsu profesionālo attīstību veselības aprūpē, lielāka uzmanība tika veltīta izglītības iestādēm. Pētot skolu vēsturiskos dokumentus padomju varas laika posmā netika atrasta nekāda informācija par medicīnas māsām. Pieminēti ir skolu ārsti, kas rūpējās par bērnu veselību, bet arhivētos dokumentos nekas netika atrasts par skolu māsām. Iepazīstoties ar pieejamiem literatūras avotiem bibliotēkās un internetā, tika gūts apstiprinājums, ka padomju varas gados medicīnas māsas, kuru darba vieta bijā skolā nebija skolu darbinieki, bet bija poliklīnikas pediatrijas iecirkņa medicīnas māsas, tā bija medicīniskā apkalpošana (43).

Pētot pieejamos literatūras avotus, arhivētos dokumentus, amata aprakstus, darba līgumus, sadalīju pētījumu divās daļās:

1. Padomju varas laika posmā no 1970.gada līdz 1997.gadam.
2. Latvijas neatkarības valsts posmā no 1997.gadam līdz 2013.gadam.

Apkopojot iegūto informāciju ir iegūti sekojoši rezultāti.

Padomju varas gados par bērnu veselības aprūpi skolās rūpējās bērnu poliklīnikas pakļautībā esošie ārsti un medicīnas māsas.

Skolu ārsti rūpējās par bērnu stāju, sekojot ļoti stingri līdz galdu augstumam, apgaismojumam, ēdināšanai un citiem faktoriem (31).

Lai uzlabotu medicīnas apkalpošanu skolās tiek atvērti arī zobārstniecības kabineti (32).

Pediatrijas iecirkņa medicīnas māsas darba vieta bija izglītības iestāde, bet viņa darbojās tikai stingrā skolu ārsta vai pediatra uzraudzībā, galvenokārt izpildot ārsta norādes.

Līdz 14 gadu vecumam bērni atradās poliklīnikas pediatru uzraudzībā. No 15 gadu vecuma par zēnu un meiteņu veselību gādāja rajonu poliklīniku pusaudžu kabineti (31).

Lai gatavotu medicīnas māsas, kas būtu bērnu kopšanas un aprūpes speciālistes, 1945.gadā tika nodibināta Rīgas 3.medicīnas skola (33).

Jaunietes kuras mīlēja bērnus un gribēja savu darbu veltīt bērnu veselībai, audzināšanai varēja šajā skolā iegūt medicīnisko izglītību. Skola sagatavoja medicīnas māsas bērnu

ārstnieciski profilaktiskajām iestādēm. Skolā uzņēma jaunietes ar astoņgadīgo un nepabeigtu vidējo izglītību un vidējo izglītību (34).

Skola atradās Rīgā, Vienības gatvē 45 Bērnu slimnīcas administrācijas ēkā (33).

Padomju varas gados tika atvērtas arī speciālas internātskolas kurās mācījās bērni ar dažādām hroniskām saslimšanām. Internātskolas ar elpošanas ceļu saslimšanām (35) kustību traucējumiem un citas (35). Šāda tipa skolās lielāks akcents ir medicīnai un rehabilitācijai. Skolās strādā dažādu nozaru speciālisti, pediatri, medicīnas māsas, kuru galvenais uzdevums bija rūpēties par bērnu veselību (42).

Pētot literatūras avotus skolās strādājošo medicīnas māsu viens no ļoti svarīgiem darba pienākumiem ir bijis sanitāro kopu vadīšanas un organizēšanas darbs.

Jau no 4. klases bērni tika ļoti aktīvi iesaistīti Sarkanā Krusta biedrībā. Katrā klasē tika izveidots sanitārais postenis. Tie bija arī skolas medicīnas māsu palīgi, jo sekoja līdzī kārībai un tīrībai (36).

Sanitāro posteņu darbības rezultātā bērni nākotnē izvēlējās mediķu profesiju (36).

Skolās tika ļoti augsti vērtēta sanitāro posteņu darbība. Tika rīkotas sanitāro posteņu sacensības skolās. Tālāk tika veidotas komandas, kas piedalījās rajonu sacensībās un tālāk jau Republikas nozīmes sacensībās (36).

Galvenā atziņa pētot padomju varas laika medicīnas māsu darbu skolā ir, ka medicīnas māsas nebija skolas darbinieces. Medicīnas māsas bija veselības aizsardzības ministrijas pakļautībā.

2.3. Vēsturisks apskats no 1997.gada līdz 2013.gadam.

Mainījās laiki un valdības, un arī finansiālais nodrošinājums. Notika reorganizācija arī veselības aprūpes sistēmā. Šo dažādo reformu rezultētā skolā strādājošo medicīnas māsu nākotne kļūst neskaidra. Skolā strādājošie mediķi nokļūst vietējo pašvaldību Skolu valžu pakļautībā. Skolēnu veselības aprūpi (veselības veicināšana, imunizācija u.c. jaut.) nodrošina vietējās varas iestādes, kas atkarībā no sava budžeta nolīgst vidējā līmeņa medicīnas praktiķi, kas strādā skolās vai bērnudārzos (37).

1997.gadā tiek nodibināta Latvijas pirmsskolas iestāžu un skolu medicīnas māsu asociācija (12).

1997.gada decembrī izdoti jaunie Ministru kabineta noteikumi par ārstniecības personu sertifikācijas kārtību (40)

1998.gada novembrī Latvijas republikas labklājības ministrija apstiprina pirmsskolas iestāžu un skolu māsas specialitātes nolikumu. Pirmsskolas iestāžu un skolu māsas specialitāte ir ārstniecības personu specialitāte, kurā pirmsskolas iestāžu un skolu māsa veic bērnu un pusaudžu profilaktisko aprūpi pirmsskolas iestādēs un skolās. Skolu māsa ir reģistrēta medicīnas māsa praktizēt tiesīgu māsu reģistrā, kura apguvusi pēcdiploma izglītību pirmsskolas iestāžu un skolu māsas specialitātē (13).

1998.gadā Latvijas Ārstu biedrība un Latvijas pirmsskolas iestāžu un skolu medicīnas māsu asociācija noslēdz savstarpējās sadarbības līgumu par sertifikācijas jautājumiem, programmu, sertifikācijas komisijas sastāvu. Latvijas Ārstu biedrība izgatavo un izsniedz sertifikātus. Medicīnas māsas nokārtojot sertifikācijas eksāmenu iegūst sertifikātu un viņas ir tiesīgas praktizēt par skolu un pirmsskolas iestāžu medicīnas māsām (39).

1998.gadā spēkā ir Ministru kabineta noteikumi nr.207” Obligātās prasības ambulatorajām ārstniecības iestādēm”. Saskaņā ar šiem noteikumiem medicīnas kabineti skolās un pirmsskolas izglītības iestādēs pieskaitāmi veselības punktiem. Pamatojoties uz šiem noteikumiem skolas medicīnas kabineti tiek reģistrēti ārstniecības iestāžu reģistrā. Katru gadu tiek sniegtas statistikas atskaites Slimību profilakses un kontroles centram par iestādes personālu un pārskats par ārstniecības iestādes darbību (41).

2006.gada februārī Latvijas pirmsskolas iestāžu un skolu medicīnas māsu asociācija tiek izslēgta no sabiedrisko organizāciju reģistra un tiek ierakstīta biedrību un nodibinājumu reģistrā. No 2006.gada tā saucas Latvijas pirmsskolas iestāžu un skolu medicīnas māsu biedrība. Biedrības mērķis ir rūpēties par pirmsskolas iestāžu un skolu medicīnas māsu profesionālo izaugsmi, veicināt pirmsskolas iestāžu un skolu medicīnas māsu profesijas prestiža pieaugumu, sekmēt radošo spēju izkopšanu un profesionālās pieredzes apgūšanu. Piedalīties bērnu un jauniešu kā sabiedrības daļas veselības veicināšanā, uzturēšanā un saglabāšanā (12).

Būtisks skolu māsu darbs ir veselības veicināšanas aspekts skolās, veicot veselības pārbaudes, vakcināciju, redzes pārbaudi un citi pasākumi veselības veicināšanā (19).

Katru mācību gadu skolēnu brīvlaikos rudenī, ziemā, pavasarī vai vasaras sākumā Latvijas pirmsskolu iestāžu un skolu medicīnas māsu biedrība organizē kvalifikācijas uzturošus seminārus, kuros tiek runāts par dažādām aktuālām tēmām medicīnā kopumā un arī par bērnu veselību, profilaksi.

Latvijas pirmsskolas iestāžu un skolu medicīnas māsu asociācijā iegūtā informācija liecina par to, ka Latvijā kopumā ir 600 skolu māsas un 30% no visām skolu māsām ir augstākā profesionālā izglītība.

Profesiju klasifikatorā ir 2221 34 Pirmsskolas iestāžu un skolu māsa (22).

Ministru kabineta noteikumos Nr.268 ir teikts:

„Ārstniecības personām, kuras ir reģistrētas Ārstniecības personu reģistrā un kurām ārstniecības personas sertifikāti ir piešķirti atbilstoši tam ārstniecības personu specialitāšu klasifikatoram, kāds bija spēkā līdz šo noteikumu spēkā stāšanās dienai, sakarā ar specialitāšu klasifikatora maiņu jauni sertifikāti attiecīgajā specialitātē netiek izsniegti, resertifikācija nav jākārt, un tām piešķirtie ārstniecības personas sertifikāti ir spēkā līdz 2016.gada 31.decembrim” (38).

Rodas aktuāls jautājums kāda būs skolas māsas pozīcija veselības aprūpes sistēmā pēc 2016.gada 31.decembra?

Bērības un jaunības gadi ir ļoti svarīgs posms cilvēka mūžā. Tas ir laiks, kad, ievērojot bērnu un pusaudžu higiēnas pamatus, var paaugstināt augošā organisma funkcionālās spējas, uzlabot un nostiprināt bērna veselību. Ja profilakses pasākumi nav tik efektīvi tad bērniem var veidoties dažādi veselības traucējumi: nepareiza stāja, mugurkaula deformācija, tuvredzība un tamlīdzīgas problēmas (44).

Liela nozīme bērnu veselības profilaksē un veselības saglabāšanā ir skolas māšai. Rūpējoties par bērnu veselību, medicīnas māsas skolās ir bijušas svarīgas jau no pirmajiem Latvijas neatkarības laikiem. Arī nākotnē skolu māsas, kā bērnu aprūpes profesionālas speciālistes, būs ļoti svarīgas un nepieciešamas.

2.4. Kontentanalīzes apraksts.

Pētījuma praktiskā darbā tika intervēti 5 respondenti. Intervijas tika analizētas ar kontentanalīzes metodi.

Visi respondenti ir veselības aprūpes speciālisti. Vērtējot pēc profesionālā darba stāža – eksperti. Uzsākot darba gaitas kā skolas māsas respondenti jau bija ar pieredzi – eksperti (skatīt Pielikumu Nr.1.).

Analizējot respondentu intervijas uz jautājumu par darba pienākumiem no kontentanalīzes izriet, ka skolu māsu pienākumi bija: darba plānošana un organizēšana, bērnu veselības stāvokļa novērtēšana, imunizācijas organizēšana un veikšana, tuberkulozes profilakse, higiēnas prasību izpildes kontrole, ēdināšanas uzraudzība, dokumentēšana, infekciju kontrole, profilaktiski izglītojošs darbs, vecāku izglītošana, slimību profilakse, bērnu aprūpe saslimšanu un traumu gadījumos, neatliekamās medicīniskās palīdzības sniegšana, profesionālās kvalifikācijas uzturēšana, medikamentu, medicīniskā aprīkojuma iepirkšana,

rehabilitācija.

Beidzot darbu skolā respondentu darba stāžs ir vērtējams kā eksperti.

Respondentu profesionālās attiecības ar skolas pedagogiem darba attiecību laikā bija labas. Šobrīd, kad respondenti vairs nestrādā skolā, attiecības ar pedagogiem ir sadzīviska rakstura.

Analizējot respondentu atbildes uz jautājumu par viņu darba ieguldījumu veselības aprūpes sistēmā kā galvenās tiek minētas – bērnu imunizācija, tuberkulozes profilakse, profesionālā izvēle, bērnu rehabilitācija.

Par svarīgākajām izmaiņām respondenti uzskata , ka skolas māsas vairs neveic bērnu imunizāciju un netiek veikta rūpīga tuberkulozes profilakse.

Nākotnē respondenti galvenokārt skolas māsu redz veicam profilaktiski izglītojošu darbu, bērnu aprūpē saslimšanu un traumu gadījumos.

Pētījuma rezultāti sniedz atbildi uz pētījuma jautājumu – kāda ir skolu māsu profesionālā attīstība veselības aprūpes sistēmā.

Secinājumi:

1. Skolu māsa veselības aprūpes sistēmā profesionāli ir attīstījusies no ārsta ordināciju izpildītājas līdz patstāvīgai darba veikšanai un plānošanai.
2. Skolas māsa kā patstāvīgi praktizēt tiesīga profesija ir attīstījusies 1997.gadā.
3. Padomju varas gados skolā strādājošās medicīnas māsas ir bijušas bērnu poliklīnikas māsas un nav bijušas skolas štata darbinieces.
4. Skolas māsas profesionālā darbība bērnu veselības aprūpē ir saistīta ar profilaktiski izglītojošo darbu.

Izmantotā literatūra un avoti:

1. *Kvalitatīvās pētniecības metodes sociālajās zinātnēs*. **A.Kropļijs** un **M.Raščevska** red. Rīga: RaKa, 2004. 178 lpp.
2. *Nursing Theorists* [atsauce 24.03.2014.]. Piejams: [http:// www.currentnursing.com](http://www.currentnursing.com)
3. *Nursing Theorists Patricia Benner Novice to Expert - Nursing Theorist* [atsauce 24.03.2014.]. Piejams: <http://www.nursing-theory.org>
4. *Māszinību teoriju un aprūpes procesa pielietojums pacientu aprūpē*. [atsauce 6.05.2014.]. Piejams: <http://www.medkursi.lv>
5. **A.Vīksna**, Māsa., *Padomju Jaunatne* 1977.gada 4.marts.
6. *Dodot gaismu sadegu*. **A.Vīksna** red. Rīga: Zvaigzne, 1983., 197 lpp.
7. Lemon. Ievads mācību materiālā māsām. Pasaules un Latvijas māsu prakses vēsture. **Copenhagen. World Health Organization**. 1996., 48.lpp.
8. *Profesijas standarts – izglītības iestāžu māsa*. [atsauce 6.05.2014.]. Piejams: <http://visc.gov.lv/>
9. *Skolu medmāsas izdara secinājumus*. M.Kaņepe, Druva, 2008.gada 7.novembris.
10. *Māsa (medicīnas mās) profesijas standarts*. [atsauce 6.05.2014.]. Piejams: <http://masuasociacija.lv>
11. *Pētījums par medicīnas māsu profesionālo darbību-medicīnas māsu aprūpes nodrošināšanas aktuālo problēmu apzināšana un izpēte*. [atsauce 6.05.2014.]. Piejams: petijumi.mk.gov.lv
12. *Latvijas pirmsskolas iestāžu un skolu medicīnas māsu biedrība* [atsauce 6.05.2014.]. Piejams: <http://company.lursoft.lv>
13. Pirmsskolas iestāžu un skolu māsu specialitātes nolikums.
14. Latvijas pirmsskolas iestāžu un skolu medicīnas māsu asociācijas statūti.
15. Žēlsirdīgā māsa 1939.gads
16. *Bērnu poliklīnika* [atsauce 12.05.2014.]. Piejams: <http://www.neslimo.lv>
17. *Bērnu aprūpes māsu pamatspecialitāte*. [atsauce 15.04.2014.] Piejams: <http://www.talakizglitiba.lv>.
18. *Bērnu aprūpes māsu pamatspecialitāte*. **A.Sakne, I.Viņķele, V.Paegle** u.c. red. Rīga: Nacionālais apgāds, 2009., 313 lpp.
19. *Ceļvedis veselības aprūpes vadībā*. **Dz.Mozgis** red.Rīga: Nacionālais apgāds, 2008., 359 lpp
20. *Rokasgrāmata skolu māsām*. **A.Aulika, M.Krauča, E.Kraukle** u.c. Rīga: 43 lpp ?

21. *Skolas māsa-bērna veselības uzraugs skolā.* [atsauce 6.05.2014.]. Pieejams: <http://www.lvportals.lv>
22. *Noteikumi par Profesiju klasifikatoru, profesijai atbilstošiem pamatuzdevumiem un kvalifikācijas pamatprasībām un profesiju klasifikatora lietošanas un aktualizēšanas kārtību* Nr.461 18.05.2010. [atsauce 9.04.2014.]. Pieejams: <http://www.lm.gov.lv>.
23. *Izglītības likums.* 29.10.1998. [atsauce 18.03.2014.]. Pieejams: <http://likumi.lv>
24. *Kārtība, kādā nodrošināma izglītojamo drošība izglītības iestādēs un to organizētajos pasākumos.* Nr.1338 24.11.2009.[atsauce 18.03.2014.]. Pieejams: <http://likumi.lv>
25. *Kārtība, kādā nodrošināma izglītojamo profilaktiskā veselības aprūpe un pirmās palīdzības pieejamība izglītības iestādēs.* Nr.277 23.03.2010.[atsauce 18.03.2014.]. Pieejams: <http://likumi.lv>.
26. **M.Kaņepe, L.L.Grīzāne,** Augļi skolā ik dienu., *Druva*, 2011.gads 12.janvāris.
27. **L.L.Grīzāne,** Pusdienās čipši un kola., *Druva*, 2013.gada 23.oktobris.
28. *Pa ārstu takām.* **A.Vīksna** red. Rīga: Avots, 1990., 172 lpp.
29. *Sanāksme par veselības aprūpi skolās.* [atsauce 16.04.2014.]. Pieejams: www.lps.lv.
30. **I.Kalniņa,** Medmāsas meklē vietu skolā., *Druva* 2008.gada 11.jūlijs
31. *Dodot gaismu sadegu.* Fotoalbums **A.Priedīte** red. Rīga: Avots, 1987., 175 lpp.
32. *Soļi laikā.* **S.Balabāne, G.Bērziņa, I.Lāce** u.c. red Valmiera: Valmieras tipogrāfija Lapa, 247 lpp ?gadu
33. *Laipe ir kalpot bērniem.* **Dz.Mozģis** red. Rīga: Nacionālais apgāds, 1999., 115 lpp.
34. **M.Lielpētere,** Bērnu medicīnas māsas. *Padomju Jaunatne*, 1970.gada 28.jūlijs.
35. *Latvijas medicīnas pieminekļi.* **A.Vīksna** red. Rīga: Avots, 1986., 59 lpp.
36. **I.Līdaka,** Bērni ir kā zaļi asni., *Cīņa* 1982.gads 28.jūlijs
37. *Latvijas pārskats par veselības aprūpes sistēmu.* **E.Tragake** red. Jelgavas tipogrāfija, 2008., 248 lpp.
38. *Noteikumi par ārstniecības personu un studējošo, kuri apgūst pirmā vai otrā līmeņa profesionālās augstākās medicīniskās izglītības programmas, kompetenci ārstniecībā un šo personu teorētisko un praktisko zināšanu apjomu.* Nr. 268 24.03.2009. [atsauce 9.04.2014.]. Pieejams: <http://likumi.lv>.
39. *Sadarbības līgums.* Rīga 1998.gada 4.februāris.
40. *Ārstniecības personu sertifikācijas kārtība.* Nr.431 23.12.1997. [atsauce 14.05.2014.]. Pieejams: <http://nais.lv>.
41. *Obligātās prasības ambulatorajām ārstniecības iestādēm.* Nr.207 01.07.1998. [atsauce 14.05.2014.]. Pieejams: <http://nais.lv>.

42. Par mūsu bērnu laimi. 1973.gads1.jūnijs.
43. PSR Savienības un savienoto republiku tautas izglītības likumdošanas pamati. *Cīņa*
1973.gads 21.jūlijs
44. Vides veselība. **M.Eglīte** red. Rīga: RSU, 2008., 695 lpp.

1.pielikums

Kontentanalīze

Jautājumi	Satura vienības	Kategorijas	Jēdzieni
1.Kāda ir Jūsu profesionālā izglītība?	Pediātrs; Medicīnas māsa; Feldšeris; Medicīnas māsa; Feldšeris	Ārstniecība	Veselības aprūpes speciālisti
2. Jūsu profesionālais darba stāžs strādājot skolā?	42gadi; 20gadi; 17gadi; 32gadi; 20gadi	Darba pieredze	Eksperti
3.Kurā gadā Jūs sākāt strādāt skolā?	1962.gadā; 1993.gadā; 1996.gadā; 1980.gadā; 1994.gadā	Darba pieredze	Eksperti
4. Kādi bija Jūsu pienākumi strādājot skolā?	Mācību gada sākumā darba plāna sastādīšana. Skolēnu dispancerizācija. Bērnu veselības pārbaude. Bērnu svēršana, mērīšana, redzes pārbaude, stājas pārbaude. Bērnu sadale pa sporta grupām. Koriģējošās vingrošanas organizēšana. Katru mācību gadu bija jāpārbauda kašķis, pedikuloze. Organizēt zobārsta apmeklējumu. Sastādīt vakcīnu pieprasījumu, veikt vakcīnu saņemšanu, transportēšanu, uzglabāšanu. Informēt vecākus par bērnu vakcināciju. Novērtēt bērnu veselības stāvokļa novērtēšanu pirms vakcinācijas. Sekot līdzi veselības stāvoklim pēc vakcinācijas. Vakcināciju veikšana. Katru gadu sastādījām	Amata pienākumu un uzdevumu pildīšana	Darba plānošana un organizēšana. Bērnu veselības stāvokļa novērtēšana. Organizēt un veikt bērnu imunizāciju. Tuberkulozes profilakse skolā. Higiēnas prasību izpilde skolā. Uzraudzīt bērnu ēdināšanu. Veikt dokumentēšanu. Infekcijas kontrole. Profilaktiski izglītojošs darbs Vecāku izglītošana Slimību profilakse Bērnu aprūpe saslimšanu un traumu gadījumos. Neatliekamās medicīniskās palīdzības sniegšana. Profesionālās kvalifikācijas uzturēšana. Medikamentu,

	<p>tuberkulozes riska grupas bērniem. Informējām vecākus par tuberkulīna testa veikšanu. Mantu reakcijas veikšana. Rezultātu nolasīšana un izvērtēšana. Sadarbojāties ar ftiziopneimanologu, nosūtot bērnus ar sliktiem mantu reakcijas rezultātiem uz konsultāciju. Skolas telpu tīrību pārbaude. Dezinfekcijas plāna izstrādāšana. Apkopēju darba kontrole. Telpu uzkopšanas plāna izstrāde. Ēdienkartes izstrādāšana skolēniem. Bija jāaprēķina ēdiena enerģētiskā vērtība. Novērtēt ēdiena kvalitāti. Virtuves tīrības kontrole. Bija jāpilda dažāda medicīniskā dokumentācija. Hroniski slimo bērnu uzskaitē, speciāls traumu reģistrācijas žurnāls, profilaktisko pasākumu žurnāls, vakcinācijas žurnāls, higiēnisko prasību žurnāls par skolas telpu tīrību, ambulatorās pieņemšanas zūrnāls. Atskaišu sagatavošana. Sanitāro kopu vadīšana. Informatīvo lekciju sagatavošana skolēniem. Dažādu pasākumu organizēšana par veselības jautājumiem, gatavot materiālus par šiem jautājumiem. Medikamentu iepirkšana. Speciālā aprīkojuma iepirkšana.</p>		<p>medicīniskā aprīkojuma iepirkšana.</p>
--	---	--	---

	<p>Medikamentu utilizēšanas organizēšana.</p> <p>Infekcijas slimību gadījumos bija jānovēro kontakta personas.</p> <p>Devām norādījumus apkopējām epidemioloģisko pasākumu veikšanai un pārbaudījām kā tiek izpildīti norādījumi infekcijas izplatīšanās novēršanai.</p> <p>Dežurgrafiku sastādīšana medicīnas personālam.</p> <p>Pirmās palīdzības sniegšana traumu un saslimšanu gadījumos.</p> <p>Fizioterapijas procedūru veikšana.</p> <p>Sarkanā krusta pulciņa vadīšana. Piedalīšanās pirmās palīdzības sniegšanas sacensībās.</p> <p>Regulāri apmeklēti dažādi kursi, semināri, konferences.</p> <p>Sertificēšanās un resertifikācijai nepieciešamās atskaites sagatavošana.</p>		
5. Kurā gadā Jūs beidzāt darbu skolā?	2004. gadā; 2012. gadā; 2013. gadā; 2012. gadā;	Darba stāžs	Eksperti
6. Kāda ir Jūsu profesionālā sadarbība ar skolas pedagogiem šodien un kāda bija kad strādājāt skolā?	Strādājot bija laba sadarbība. Nav profesionālā sadarbība šobrīd. Skolas organizētos pasākumus apmeklējam, braucam ekskursijās, ko organizē skola.	Attiecības	Sadzīvisks
7. Kā Jūs raksturotu savu darba ieguldījumu	Tika veikta 100% bērnu vakcinācija. Tuberkulozes inficēšanās	Pienākumi, uzdevumi.	Bērnu imunizācija. Tuberkulozes profilakse.

veselības aprūpes sistēmā?	kontrolē nozīmīga. Nozīmīgs ieguldījums bērnu rehabilitācijā. Ievirzīju mediķu profesijas izvēlē. Bērnu pašapziņas celšanā.		Bērnu rehabilitācija. Profesionālā izglītība.
8. Kā ir mainījušies skolas māsas darba pienākumi kopš 1997.gada?	Šobrīd skolā medicīnas māsa vairs neveic vakcināciju. Nav vairs jāpiedalās skolēnu ēdienkartes sastādīšanā. Telpu uzkopšanas plāns nav jāizstrādā. Tuberkulīna testus neveic.	Pienākumi, uzdevumi.	Bērnu imunizācija. Tuberkulozes profilakse. „ēdienkartes izstrādāšana.
9. Kā redzat nākotnē skolas māsu?	Galvenokārt darbā ar skolēniem, vecākiem, skolotājiem kā informācijas sniedzēju par dažādiem jautājumiem saistībā ar veselību, higiēnu, traumatismu. Pirmās palīdzības sniegšana traumu gadījumos, saslimšanu gadījumos.	Pienākumi, uzdevumi.	Profilaktiski izglītojošs darbs. Bērnu aprūpe saslimšanu un traumu gadījumos.

LATVIJAS REPUBLIKAS
TIESLIETU MINISTRIJA

.....
LATVIJAS PĀRBAUDĀMĀJAS IESPAIDĪJUMU
.....
SKOJU MEDICĪNAS MĀSU
.....
ASOCIĀCIJA
.....
kā asociācijas organizācija

REĢISTRĒTA LATVIJAS REPUBLIKAS TIESLIETU
MINISTRIJĀ 19 97. gada 11. februārī,
AR REĢISTRĀCIJAS BRĪDĪSABIEDRISKĀ ORGANIZĀCIJA
IEGUVUSI JURIDISKĀS PERSONAS TIESĪBAS UN VAR
UZSĀKT LATVIJAS REPUBLIKAS LIKUMOS UN SAVOS
STATŪTOS PĀRDEZĒVO PUBLISKO DARĪBĪ-
VALSTS REĢISTRĀ NĒ. 90-1773

SABIEDRISKĀS ORGANIZĀCIJAS
REĢISTRĀCIJAS
APLIUCĪBA

Nr. 90-1773

3.pielikums

3.pielikums

LATVIJAS REPUBLIKAS UZŅĒMUMU REĢISTRS

BIEDRĪBAS REĢISTRĀCIJAS APLIECĪBA

Nosaukums

Latvijas pirmsskolas iestāžu un skolu medicīnas māsu biedrība

Reģistrācijas numurs

50008017721

Reģistrācijas vieta

Rīgā

Reģistrācijas datums biedrība un nodibinājuma reģistrācijā

2006.gada 22.februāris

Reģistrācijas datums sabiedrisko organizāciju reģistrācijā

1997.gada 11.februāris

Valsts iecelš:

Elēkļa Amta

B 005421

4.pielikums

1.att. Skolas ārste un skolas māsa

Foto no skolas arhīva

5.pielikums

2.att. Skolas māsa veicot vakcināciju

Foto no skolas arhīva

Bakalaura darbs „Skolas māsa veselības aprūpes sistēmā” izstrādāts LU Medicīnas fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: _____ Iveta Sietpine

(paraksts)

Rekomendēju/nerekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītājs: Mg.mz./Mg.paed. Inese Paudere _____ datums:

(paraksts)

Recenzents: Mg.st.sal. Laura Vīksna _____

(paraksts)

Darbs iesniegts Medicīnas fakultāte Profesionālā augstākās izglītības bakalaura studiju programmā „Māszinības” _____ datums

Dekāna pilnvarotā persona: Lietvede

(paraksts)

Darbs aizstāvēts bakalaura gala pārbaudījuma komisijas sēdē

___.__.2014. prot. Nr. ___

Komisijas sekretāre:

(paraksts)